

آیین نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست

(مصوب ۱۳۵۴/۱۲/۳ هیأت وزیران با اصلاحات بعدی)

فصل اول: تعاریف

ماده ۱- سازمان حفاظت محیط زیست و شورایی حفاظت محیط زیست در این آیین نامه به ترتیب سازمان و شورایی عالی نامیده می شوند.

ماده ۲- پارک ملی به محدوده ای از منابع طبیعی کشور اعم از جنگل و مرتع و بیشه های طبیعی و اراضی جنگلی و دشت و آب و کوهستان اطلاق می شود که نمایانگر نمونه های برجسته ای از مظاهر طبیعی ایران باشد و به منظور حفظ همیشگی وضع زندگی و طبیعی آن و همچنین ایجاد محیط مناسب برای تکثیر و پرورش جانوران وحشی و رشد رستنیها در شرایط کاملاً طبیعی تحت حفاظت قرار می گیرد.

ماده ۳- آثار طبیعی ملی عبارتند از پدیده های نمونه و نادر گیاهی، حیوانی، اشکال یا مناظر کم نظیر و کیفیات ویژه طبیعی زمین یا درختان کهنسال یادگار تاریخی می باشند که با منظور داشتن محدوده متناسبی تحت حفاظت قرار می گیرد.

ماده ۴- پناهگاه حیات وحش به محدوده ای از منابع طبیعی کشور اعم از جنگل و مرتع و بیشه های طبیعی و اراضی جنگلی و دشت و آب و کوهستان اطلاق می شود که دارای زیستگاه طبیعی نمونه و شرایط اقلیمی خاصی برای جانوران وحشی بوده و به منظور حفظ و یا احیاء این زیستگاهها تحت حفاظت قرار می گیرد. (۱)

ماده ۵- منطقه حفاظت شده به محدوده ای از منابع طبیعی کشور اعم از جنگل و مرتع و دشت و آب و کوهستان اطلاق می شود که از لحاظ ضرورت حفظ و تکثیر نسل جانوران وحشی یا حفظ و یا احیاء رستنیها و وضع طبیعی آن دارای اهمیت خاصی بوده و تحت حفاظت قرار می گیرد.

فصل دوم: مقررات مربوط به پارک ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاه حیات وحش و مناطق حفاظت شده

ماده ۶- هرگونه پیشنهاد برای تعیین مناطق مذکور در بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست به پیشنهاد سازمان و با رعایت شرایط ذیل صورت می گیرد:

الف- مشخص نمودن حدود دقیق منطقه مورد نظر و ارائه نقشه آن در مقیاس مناسب.

ب- توجیه پیشنهاد و تطبیق وضع طبیعی منطقه پیشنهادی با تعاریف مربوط به هر منطقه.

ماده ۷- تیراندازی و شکار در پارکهای ملی ممنوع است. در موارد استثنایی که مقتضیات حفظ نسل جانوران وحشی ایجاب نماید سازمان می‌تواند توسط مأمورین خود بر حسب مورد اقدامات لازم معمول دارد.

تبصره- شکار قوچ و میش در جزیره کبودان (قویون داغی) واقع در پارک ملی دریاچه ارومیه از ممنوعیت مقرر در این ماده مستثنی است (۲)

ماده ۸- تعلیف احشام و قطع اشجار و بوته‌کشی و تجاوز و تخریب محیطزیست و به طور کلی هر عملی که موجب از بین رفتن رستنیها و تغییر اکوسیستم باشد در پارکهای ملی و آثار طبیعی ملی ممنوع است. در موارد ضروری به منظور حفظ حیات جنگل و بهسازی پارکهای ملی و آثار طبیعی ملی یا مطالعات علمی و زمین‌شناسی مجاز بر حسب مورد با رعایت مقررات قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع توسط سازمان جنگلها و مراتع کشور یا سازمان حفاظت محیطزیست و یا مؤسسات و یا شخص ذیربط اقدام خواهد شد. (۳)

تبصره- احشام وارد شده در پارکهای ملی و آثار طبیعی ملی توسط مأمورین سازمان از این مناطق اخراج و متخلف یا متخلفان مربوط طبق مقررات تحت تعقیب قرار خواهد گرفت. (۴)

ماده ۹- تجدید یا تمدید پروانه‌های اکتشاف و بهره‌برداری صادره برای معادن واقع در پارکهای ملی و آثار طبیعی ملی ممنوع می‌باشد.

ماده ۱۰- ورود به مناطق مذکور در بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیطزیست و عبور از آنها به استثنای جاده‌های عمومی تابع دستورالعمل سازمان خواهد بود.

ماده ۱۱- قطع اشجار و بوته‌کشی و تجاوز و تخریب محیطزیست و خازنی و ذغال‌گیری و به طور کلی هر عملی که موجب از بین رفتن رستنیها و تغییر اکوسیستم شود در پناهگاههای حیات وحش و مناطق حفاظت شده که اراضی آن متعلق به دولت باشد بدون اجازه ممنوع است. (۵)

تبصره ۱- اجرائی طرح‌های مجاز صنعتی و معدنی در پناهگاه‌های حیات وحش و مناطق حفاظت شده با رعایت مقررات مربوط از شمول این ماده مستثنی است.

تبصره ۲- تعلیف احشام از لحاظ کمیت و کیفیت در پناهگاه‌های حیات وحش و مناطق حفاظت شده تابع ضوابطی است که با توافق سازمان جنگلها و مراتع کشور و سازمان تهیه خواهد شد.

تبصره ۳- ورود و تعلیف احشام بدون پروانه یا زاید بر پروانه در پناهگاه‌های حیات وحش و مناطق حفاظت شده برخلاف مقررات موضوع این ماده ممنوع می‌باشد اینگونه احشام توسط مأمورین سازمان از منطقه اخراج و با متخلف یا متخلفان مربوط طبق مقررات عمل خواهد شد (۶)

تبصره ۴- مبادرت به شکار یا صید در پناهگاه‌های حیات وحش و مناطق و رودخانه‌های حفاظت شده موکول به تحصیل پروانه ویژه از سازمان می‌باشد. (۷)

ماده ۱۲- وزارتخانه‌ها و مسسات و شرکت‌های دولتی با موافقت سازمان مجازند مطالعات و بررسیها و عملیات مورد نیاز را در حدود وظایف قانونی خاص خود در مناطق حفاظت شده و پناهگاه‌های حیات وحش انجام دهند. (۸)

فصل سوم : مقررات مربوط به اجرائی مواد ۱۹ و ۲۰ قانون حفاظت و بهسازی محیطزیست

ماده ۱۳- حدود مناطق مذکور در مواد ۱۹ و ۲۰ قانون حفاظت و بهسازی محیطزیست توسط شورایی تعیین و از طرف سازمان آگهی خواهد شد.

ماده ۱۴- تعیین مناطق موضوع ماده ۱۹ قانون حفاظت و بهسازی محیطزیست منوط به حصول حداقل یکی از شرایط و ضوابط ذیل می‌باشد:

الف- وجود يك یا چند منبع مولد آلودگی در منطقه که محیط را آلوده و یا در معرض آلودگی قرار می‌دهد.

ب- به سبب فعالیت‌های مختلف انسانی از قبیل صنعتی و کشاورزی و تجاری اثرات نامطلوب یا دگرگونی در محیطزیست و یا وضع طبیعی منطقه حاصل شده و یا در معرض اینگونه خطرات قرار گرفته باشد.

ج- وجود مراکز جمعیتی در منطقه و ضرورت پیشگیری از ایجاد آلودگیهای مضر به بهداشت و سلامت مردم.

د- قرار داشتن يك يا چند پارک ملي يا آثار طبيعي ملي يا پناهگاه حیات وحش و يا منطقه حفاظت شده در جوار یا داخل منطقه به منظور پیشگیری از دگرگونی و تخریب وضع خاص طبیعی مناطق چهارگانه مذکور.

ماده ۱۵- احراز هر يك از شرایط و ضوابط موضوع ماده ۱۴ این آیین نامه با سازمان می باشد.

ماده ۱۶- پس از لازم الاجراء شدن مقررات مواد ۱۱ و ۱۲ قانون حفاظت و بهسازی محیطزیست در صورتی که صاحب و یا مسوول کارخانه و یا کارگاهی که موجبات آلودگی محیطزیست را فراهم می نماید با دلایل و مدارک قابل قبول سازمان اثبات نماید که ظرف مهلت مقرر در اخطار سازمان رفع آلودگی عملی نمی باشد سازمان مجاز است فقط برای یکبار مهلت اضافی برای اینگونه کارخانجات و یا کارگاهها قائل شود.

ماده ۱۷- محول نمودن اجرای مقررات مواد ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ قانون حفاظت و بهسازی محیطزیست به شهرداریها یا هر سازمان دولتی ذیربط در صورتی امکان پذیر است که قبلاً مناطق مورد نظر طبق ماده ۱۹ قانون مذکور تعیین و اعلام شده باشد.

ماده ۱۸- در صورتی که به استناد ماده ۲۰ قانون حفاظت و بهسازی محیطزیست اجرای قسمتی از وظایف و اختیارات سازمان نسبت به اجرای مواد ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ قانون مذکور به شهرداریها و یا هر سازمان دولتی ذیربط محول گردد، سازمان مراتب را بر حسب مورد کتباً به مراجع مربوطه اعلام خواهد داشت.

ماده ۱۹- وظایف و اختیاراتی که طبق ماده ۱۸ این آیین نامه به شهرداریها یا سازمانهای ذیربط دولتی محول می گردد باید به طور تفکیک تعیین و مشخص شده باشد.

فصل چهارم: شورای عالی حفاظت محیطزیست

ماده ۲۰- دعوت برای تشکیل جلسات شورای عالی پس از موافقت رئیس شورا توسط دبیر شورا به عمل می آید. رسمیت جلسات شورای عالی موقوف به حضور لااقل ۸ نفر از اعضاء می باشد. تصمیمات شورای عالی با رأی موافق حداقل ۶ نفر از اعضاء حاضر در جلسه قطعی است. (۹)

ماده ۲۱- کلیه امور اداری شورای عالی توسط دبیرخانه شورا که زیر نظر رئیس سازمان اداره می‌گردد انجام خواهد شد. کارمندان دبیرخانه شورای عالی از میان کارکنان سازمان، توسط رئیس سازمان انتخاب می‌شوند.

(شرح وظایف دبیرخانه شورای عالی به پیشنهاد رئیس سازمان به تصویب شورای عالی خواهد رسید.)

فصل پنجم: مقررات اجرای برنامه‌های آموزشی حفاظت و بهسازی محیطزیست

ماده ۲۲- سازمان به منظور تنویر و هدایت افکار عمومی در زمینه حفظ و بهسازی محیطزیست برنامه‌های آموزشی خاصی تنظیم و به مرحله اجرا خواهد گذاشت.

ماده ۲۳- سازمان ترتیبی اتخاذ خواهد نمود که با همکاری مراجع ذیربط در برنامه‌های درسی دوره‌های ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و عالی مسائل مربوط به لزوم و نحوه حفظ و بهسازی محیطزیست گنجانیده شود.

ماده ۲۴- سازمان می‌تواند با تصویب شورای عالی و کسب اجازه از مراجع قانونی مربوط جهت آموزش، مؤسسات و آموزشگاه‌های خاصی در زمینه حفاظت و بهسازی محیطزیست دایر نماید.

ماده ۲۵- سازمان می‌تواند در صورت درخواست سازمانها و مؤسسات کشور اعم از دولتی و خصوصی در زمینه آموزش کارکنان آنها نسبت به تهیه و اجرای برنامه‌های آموزشی مربوط به مسائل حفاظت و بهسازی محیطزیست اقدام نماید.

ماده ۲۶- به منظور جلب نیروی انسانی متخصص سازمان می‌تواند به دانشجویان برجسته ایرانی که در دانشگاهها و مؤسسات عالی آموزش داخل یا خارج از کشور در رشته‌های مورد نیاز سازمان به تحصیل اشتغال دارند با توجه به قانون تأمین وسائل و امکانات تحصیل اطفال و جوانان ایرانی مصوب مرداد ماه ۱۳۵۳ و آیین‌نامه اجرایی آن سالانه تعدادی بورس تحصیلی اختصاص دهد.

فصل ششم: گارد محیطزیست

ماده ۲۷- گارد محیط زیست متشکل است از محیطبان و محیطدار که هر يك داراي درجات و علائم مشخص مي باشند. (۱۰)

ماده ۲۸- گارد محیط زیست داراي لباس متحدالشکل و تجهيزات لازم مي باشد.

ماده ۲۹- نوع لباس و تجهيزات و علائم و نشانههاي تشويقي گارد محیط زیست توسط سازمان تعيين خواهد شد.

ماده ۳۰- کليه امور استخدامي گارد محیط زیست از قبيل تعيين درجات و شرايط ارتقاء و مقررات انضباطي در آيين نامه استخدامي سازمان تعيين خواهد شد.

ماده ۳۱- دستور العمل خدمتي گارد محیط زیست توسط سازمان تهيه و به موقع اجرا گذارده خواهد شد.

ماده ۳۲- افراد گارد محیط زیست به سلاح مناسبي که نوع آن با موافقت وزارت دفاع تعيين مي شود مجهز مي گردند.

ماده ۳۳- سازمان مکلف است دوره هاي آموزشي لازم براي مأموريني که بايد در گارد محیط زیست انجام وظيفه نمايند، دائر کند.

ماده ۳۴- در صورتي که اجراي قسمتهايي از مقررات اين فصل مستلزم کسب موافقت سناد مشترك ارتش جمهوري اسلامي ايران باشد، سازمان در اين زمينه اقدام خواهد کرد.

فصل هفتم: مقررات مربوط به باغهاي وحش و موزه ملي تاريخ طبيعي

ماده ۳۵- ايجاد باغ وحش در هر يك از نقاط کشور مستلزم تحصيل پروانه از سازمان مي باشد. ضوابط و مقررات مربوط به باغهاي وحش توسط سازمان تعيين خواهد شد. صاحبان يا مسؤولان باغهاي وحش موجود مکلف به دريافت پروانه و رعايت ضوابط و مقررات مربوطه مي باشند.

ماده ۳۶- سازمان مي تواند براي ايجاد باغ وحش با شهرداريها مشارکت و همکاري نمايد.

ماده ۳۷- سازمان نسبت به ایجاد موزه ملي تاريخ طبيعي ايران در تهران اقدام و در صورت لزوم شعبي نيز در نقاط مناسب کشور تأسيس خواهد نمود.

ماده ۳۸- به منظور تکميل موزه ملي تاريخ طبيعي ايران ضوابط زير در مورد جمع‌آوري و حفظ فسيلها و بقايای جانوران و گیاهان دوره‌های پيشين مقرر مي‌گردد:

الف- هر شخصي که از وجود فسيلها و بقايای جانوران و گیاهان دوره‌های پيشين در هر نقطه از کشور مطلع يا آثاري از آنها کشف يا بدست آورد در قبال تحويل و ارائه آن به سازمان چنانچه از نظر علمي حائز اهميت باشد، جايزه متناسبی دريافت خواهد داشت.

ب- صدور فسيلها و بقايای جانوران و گیاهان دوره‌های پيشين از ايران تابع ضوابطي است که سازمان و وزارت فرهنگ و هنر و سازمان زمین‌شناسي کشور تعيين مي‌نمایند. (۱۱)

ج- سازمان با رعايت مقررات مربوط به حفاظت آثار تاريخي و باستانی و حفظ حقوق اشخاص مجاز است به منظور کشف و گردآوری فسيلها و بقايای جانوران و گیاهان دوران پيشين هر يك از مناطق کشور را بررسي و حفاري و در صورت لزوم ضمن تعيين حدود و اعلام مراتب حفظ و نگهداري نماید.

ماده ۳۹- وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکتهای دولتي و وابسته به دولت در صورتی که در اجرائی وظايف و طرح‌های خود به مناطقي که دارای آثاري از فسيلها و بقايای جانوران و گیاهان دوران پيشين باشند برخورد نمایند، مراتب را به سازمان اعلام و در مورد حفظ و جمع‌آوري اینگونه آثار که دارای ارزش علمي باشند با سازمان همکاری و تشریک مساعي خواهند نمود.

ماده ۴۰- سازمان مجاز است به منظور تکميل موزه ملي تاريخ طبيعي ايران با مؤسسات مشابه خارجي و بين‌المللي در زمینه همکاریهای علمي و فني و مبادله فسيل و بقايای جانوران و گیاهان با تصویب شوراي عالي قراردادهای لازم منعقد نماید.

ماده ۴۱- وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتي و وابسته به دولت و دانشگاهها و مؤسسات آموزشی و موزه‌ها در مورد اجرائی ضوابط مربوط به این فصل با سازمان همکاری و تشریک مساعي خواهند نمود.

ماده ۴۲- سازمان، فسيلها و بقايای جانوران و گیاهان دوره‌های پيشين را که دانشگاهها و مؤسسات آموزشی و علمي کشور جهت تحقیقات و بررسيهای علمي نیاز دارند در صورت امکان تأمین خواهد نمود.

فصل هشتم: بودجه و امور مالي سازمان

ماده ۴۳- حذف شده است. (۱۲)

ماده ۴۴- حذف شده است. (۱۳)

ماده ۴۵- سازمان از لحاظ معاملات تابع قانون محاسبات عمومي و آيين نامه معاملات دولتي مي باشد.

فصل نهم: متفرقه

ماده ۴۶- اعطاء جايزه به اشخاص و مؤسساتي که به نحوي از انحاء به حفاظت و بهسازي محيطزيست خدماتي کرده اند تابع مقرراتي است که به تصويب شوراي عالي مي رسد.

ماده ۴۷- سازمان دامپزشكي کشور در زمينه کنترل بيماري هاي واگير بين جانوران وحشي و اهلي و ساير امور مربوط به بهداشت حيوانات طبق ضوابطي که توسط دو سازمان تنظيم مي شود همکاري هاي لازم را با سازمان معمول خواهد داشت.

ماده ۴۸- سازمان جنگل ها و مراتع کشور ضوابط مذکور در ماده ۴۷ را در مورد صدور پروانه تعليف مراعات و بر حسب مورد در تنظيم و اجراء اينگونه ضوابط با سازمان همکاري خواهد نمود.

ماده ۴۹- از زمان تصويب اين اصلاحيه کليه مواد مغاير با آن در آيين نامه اجرائي قانون شکار و صيد مصوب ۱۳۴۶/۱۰/۹ لغو و آيين نامه اجرائي قانون حفاظت محيطزيست با اصلاحات به عمل آمده جايزگزين آن مي شود.